

Систематизація наукових поглядів на проблему мотиву та мотивації у психологічній науці

О. В. Струкова

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова м Одеса, Україна

Paper received 01.10.19; Accepted for publication 22.10.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-207VII84-16>

Анотація. У статті розглянуто особливості систематизації наукових уявлень про мотиви та мотивацію у зарубіжній та вітчизняній науці, виділені основні показники, за якими систематизація здійснюється. Класифікація мотивів здійснюється на основі критеріїв: стійкості-нестійкості, традиційних форм людської активності (гри, вчення, професійної, суспільної діяльності), професійної та суспільної спрямованості, екстра-інтернальності, часової характеристики та загальної структуризації. В зарубіжній психології широко представлені підходи до мотивів як до: потреби, спонукання, особистісної диспозиції, стану.

Ключові слова: мотив, мотивація, мотиваційна сфера, класифікація, систематизація видів мотивів.

У науковому просторі зарубіжної та вітчизняної психології проблема мотивації викликає незмінний інтерес та постійні дискусії науковців щодо трактування основних понять. Складність дослідження мотиваційної сфери особистості, не дивлячись на її широку представленість в науці, пов'язана із необхідністю розпізнавання основних механізмів її формування та системоутворюючих структурних компонентів. Оскільки вивчення мотиваційної сфери складало проблемне поле для багатьох наукових розвідок, інтереси яких інколи були протилежними, особливої наукової уваги потребує спроба узагальнення та систематизації інформаційних підходів до мотивів та мотивації.

Традиційно у сучасній психології термін "мотив" визначається як: спонукання до діяльності або певного вибору, усвідомлена причина, яка лежить в основі здійснення вибору, тобто, завжди застосовується для окреслення кола явищ та станів особистості, які стимулюють її активність.

Зупинимось коротко на деяких критеріях систематизації та класифікації мотивів та мотивації в науці.

Х. Хекхаузен пропонуючи наступні види мотивів, основним критерієм вважав їхню *стійкість-нестійкість*:

1) узагальнені стійкі як абстрактні цілі, які виражаються у індивідуально-особистісних особливостях незалежно від ситуації або діяльності;

2) конкретні стійкі як систематична активність, які можуть бути реалізовані у конкретній діяльності (науковій, викладацькій, інструментальній та ін.);

3) загальні нестійкі із узагальненим предметним змістом, без будь-якої ієрархізації;

4) конкретні нестійкі, пов'язані із конкретною метою, якій властива вузька часова перспектива [20].

Наступним критерієм класифікації мотивів постають *традиційні форми людської активності* (гра, вчення, професійна, суспільна діяльність тощо).

Так, С.Л. Рубінштейн, зосередив науковий інтерес на різних мотивах навчальної діяльності та виділив мотиви, пов'язані із:

1) безпосереднім інтересом до змісту навчального предмета;

2) інтересом до інтелектуальної діяльності, якої потребує навчальний предмет;

3) індивідуальною схильністю особистості до даної навчальної дисципліни;

4) опосередкованим інтересом щодо можливої практичної діяльності у майбутньому [17].

Досліджуючи мотиваційну готовність студентів - майбутніх економістів на різних етапах навчання, О.Б. Тринчук виявила, що у мотиваційній сфері майбутніх економістів відбуваються принципові зміни [18]. Так, на початку навчання у студентів визначальний характер має зовнішня позитивна мотивація, що визначає рушійним чинником наявність визнання у своїй соціальній групі, отримання вербальних та невербальних винагород та позитивної оцінки власної діяльності. На завершальній стадії навчання у студентів превалює вплив зовнішньої позитивної мотивації, наступною визначається внутрішня мотивація, а останнім чинником постає зовнішня негативна мотивація. М.Г. Лаврова, досліджуючи особливості емоційно-мотиваційних диспозицій студентів у сесійний та позасесійний періоди виявила негативні зв'язки між мотивацією уникнення невдачі і виразністю станів фрустрації та ригідності; позитивні зв'язки між нервово-психічною напругою і тривожністю, фрустрацією, ригідністю та рівнем мотивації досягнення [8].

На наш погляд, вдалою спробою дослідження мотиваційної сфери студентів є підхід К.І. Фоменко [19] - заломлення проблеми через губристичну мотивацію як аналог прагнення особистості до самоствердження. Вважаємо, що подібний підхід дозволяє знаходити витоки стійкого прагнення особистості до підвищення та постійного підкріплення самооцінки та власної значущості, закріплення власного місця у житті через здорове суперництво, постійне вдосконалення майстерності та професійне зростання. Подібний підхід до мотивації через губристичні прагнення особистості може, на наш погляд, бути продуктивним не тільки на стадії професійної підготовки у виші, але й у власній бізнесовій діяльності.

Різні аспекти *професійної мотивації* досліджувалися С.Я. Коваль, Є.М. Макотою, Л.В. Мокроусовою, Л.Г. Почебут, А.В. Толпекіною, О.Р. Фонарьовим, О.М. Ходусовим.

Вивчаючи мотивацію діяльності державних службовців низка українських вчених (М.В. Капустянський [5], Л.Г. Почебут [13] та ін.) основними мотивами професійної діяльності виділяли прагнення до досягнення успіху, вибір власних цілей, незалежність, установку на соціальну нерівність. В управлінській

діяльності мотивація має свою специфіку, оскільки сам керівник постає важливим компонентом цілісної системи управління будь-яким виробництвом, від його дій багато в чому залежать ефективність роботи персоналу, наявність сучасних технологій, конкурентоспроможність (Є.М. Макога [10]). Навіть така особистісна складова як психологічний клімат, корпоративна атмосфера, мотивацій працівників на досягнення загальних цілей, підтримка молодих співробітників тощо багато в чому залежать від того, наскільки вмотивований керівник підприємства.

Класифікація мотивів за *екстра-інтернальною спрямованістю* (Є.О. Єлфімов, К. Замфір, О. Захарко, В.І. Ковальов).

Так, Є.О. Єлфімов класифікує мотиви за типами активності, що їм відповідають та традиційно виділяє:

- зовнішню мотивацію і зовнішньо мотивовану поведінку;
- внутрішню мотивацію і внутрішньо мотивовану поведінку [1].

Зовнішня мотивація характеризується чинниками, ініціюючими та регулюючими активність, які знаходяться поза Я або індивідуальної поведінки, внутрішня мотивація виступає у вигляді прагнення виконувати діяльність заради самого процесу (тому її іноді називають процесуальною), відчуття радості та задоволення від виконання обов'язків без можливого отримання винагороди або зовнішнього тиску та контролю (О. Захарко [3]).

Не дивлячись на простоту та однозначність цієї класифікації, на думку В.І. Ковальова, психологічні наслідки можуть бути руйнівними та непередбачуваними [6]. Так, вчений наголошує, що система зовнішньої мотивації, пов'язана із зовнішнім контролем, може призвести до зростання напруженості, яку суб'єкт буде прагнути зняти будь-якими способами, у тому числі і асоціальними. Система внутрішньої мотивації, орієнтована на внутрішній контроль, пошук напруження та перешкод, супроводжується такими емоційними проявами як емоційне піднесення, завзятість, але, на думку вченого, складність полягає у тому, що відсутність напруження у системі внутрішньої мотивації може провокувати сум, апатію, що суттєво впливає на зниження ефективності діяльності [6].

Класифікація мотивів за *суспільною спрямованістю* (Т.М. Мальковська, І.О. Панкратова, О.І. Пенькова, О.Є. Рогова).

Ідеї суспільно-особистісної спрямованості мотивів досліджувалися: у контексті громадянського обов'язку, патріотизму та їх прояву у особливих та екстремальних умовах життя, коли ситуація потребує від особистості мужності, волі та жертвовності (Т.М. Мальковська [11]); як складовий компонент у структурі моральної свідомості, пов'язаний з усвідомленням власного місця у суспільстві, виробленням соціальної позиції, оволодінням певною соціальною роллю, почуттям відповідальності перед суспільством за свої дії та вчинки (О.І. Пенькова [12]); особливості структуризації соціальних мотивів, виділення зовнішньої (широкої соціальної та вузькоособистої), внутрішньої (позитивної та негативної) та далекої (дистантної, відстроченої) (І.О. Панкратова, О.Є. Рогова [16]).

Класифікація мотивів за *часовою характеристикою* (Є.П. Ільїн []). З урахуванням часової спрямованості виділяють: ситуативні та постійно (періодично) діючі; короточасні та стійкі []. В окрему темпоральну групу мотивів Є.П. Ільїн виділяє мотиваційні установки (оперативні, відстрочені до виконання, та перманентні, довготривалі, такі, що характеризують спрямованість особистості).

Класифікація мотивів за *їх структурою* є найбільш універсальною та широкою (Є.П. Ільїн, М.С. Пряжников).

Так, Є.П. Ільїн на підставі цієї класифікації виділяє первинні (абстрактні) мотиви, які мають абстрактну ціль, та вторинні, із наявністю конкретної цілі [4]. У свою чергу, вторинні мотиви за структурою є складнішими, оскільки поділяються на повні, які мають потребний, цільовий блоки та внутрішній фільтр, та скорочені, які формуються без участі внутрішнього фільтра [4].

На наш погляд, найбільш вдалою та універсальною, такою, що охоплює майже усі можливості структуризації мотивів є класифікація М.С. Пряжникова, який виділяє наступні види мотивів.

1) залежно від різних потреб: біологічні та соціальні; мотиви самоповаги та самоактуалізації; мотиви прагнення до результату та безпосередньо до діяльності; мотиви прагнення до успіху та уникнення невдачі;

2) за стимулами, що викликають потреби: зовнішні та внутрішні;

3) за соціальними установками та спрямованістю: особистісні та суспільні; егоїстичні та суспільно значимі (ідейні та моральні, що відображають світогляд та переконання особистості);

4) за провідним мотиватором: однозначні та багатозначні;

5) за видами активності: мотиви спілкування, вчення, діяльності (професійної, спортивної, суспільної та ін.);

6) з урахуванням темпоральних характеристик: короточасні та стійкі мотиваційні установки; ситуативні та постійно діючі;

7) на підставі структури: первинні (із абстрактною ціллю); вторинні - повні (із наявністю усіх компонентів: потребового, цільового та внутрішнього фільтра) та скорочені (відсутній внутрішній фільтр) [14].

Для максимально ефективного узагальнення проблеми мотиву та мотивації розглянемо її представленість в зарубіжній психології.

У особистісному вимірі проблема мотиву та мотивації представлена класичними дослідженнями J.W. Atkinson, К. Левіна, А. Маслоу, Д. Мак-Клелланда, Г. Мюррея, Г. Олпорта, В. Штерна.

Мотиваційна модель вибору ризику J.W. Atkinson уточнила зміст компоненту очікування як суб'єктивної вірогідності досягнення цілі та зв'язала його із привабливістю успіху, що дозволило додати важливі диспозиційні змінні – мотив досягнення успіху та мотив уникнення неуспіху [23].

Саме завдяки цим теоретичним передумовам у науковий перебіг при вивченні теорії мотивів та мотивації увійшли такі важливі поняття, як соціальні потреби, життєві цілі, цінності, рівень домагань тощо.

Умовно у зарубіжній психології можна виділити

наступні підходи до розуміння природи та походження мотивів, а саме, як до: потреби, спонукання, особистісної диспозиції та стану.

Підхід до *мотиву як до потреби* (Д. Кемпбелл, К. Левін, Е. Деці, Р. Рюан, К. Монтгомері, Н. Харлоу, Д. Хейб та ін.) дозволив встановити, що напруження особистісної сфери, пов'язане із виникненням потреби, не впливає суттєво на зміну її активності, а лише викликає зниження реактивності. Зокрема, Д. Хейб висунув гіпотезу про потребу будь-якого організму в оптимальному рівні активації нервової системи, який виникає у межах різних видів діяльності: дослідницької, ігрової, пізнавальної та, навіть, маніпулятивної [цит. за 4]. Ще одна гіпотеза щодо співвідношення зовнішніх та внутрішніх подразників активності, висунута Н. Харлоу та К. Монтгомері про «драйв», викликаний зовнішніми чинником, під яким вчені розуміють потребове напруження, яке не пов'язаний із зовнішніми станами організму, а викликається лише зовнішніми причинами [цит. за 3]. На наш погляд, ця гіпотеза є спірною, оскільки категорія драйву не є суто психологічною та не виконує усі необхідні функції спонукання.

К. Левін, пояснюючи вплив на поведінку актуального поля психологічних сил, порівнював їх із векторами, які впливають на особистість та визначають її активність [9]. У його моделі мотивація виражена у вигляді скупчення центральних або периферійних прошарків як напруженої системи, що прагне до розрядки через виконавчі функції, представлені потребою або квазіпотребою. Для соціально-психологічного розуміння мотивації важливою є категорія «сукупної ситуації», введена К. Левіна у межах його теорії поля: у неї входять не тільки особистість, але й її оточення, а поведінка розглядається як вектор взаємодії цих сил.

Окреме місце у розумінні мотиву як потреби займає компетентнісний підхід (М. Сіксзентміхалі, Р. ДеЧармс, Е. Деці, Дж. Муррей, Р. Вайт). Так, Р. ДеЧармс наголошував на особливій ролі первинної мотивації, яка не тільки дозволяє людині відчувати себе джерелом усіх змін, але й зміцнює почуття її компетентності [25]. У цьому контексті Р. ДеЧармс виділив два типи особистостей: «самобутні», які є активними, цілеспрямованими, самодетермінованими та такими, що можуть впливати на навколишнє середовище, і «пішаки», які не відчують себе суб'єктами активності, а постійно знаходяться під впливом інших людей та подій, схильні до переживання безпорадності та безпомічності. Типи особистостей, виділені Р. ДеЧармса суголосні із екстернальним та інтернальним типами за Дж. Роттером, але є менш вдалою спробою диференціації за локусом контролю, оскільки Дж. Роттер чітко виокремлює локалізації відповідальності у всіх життєвих ситуаціях та методично забезпечує емпіричне вивчення цього феномену. Але, не дивлячись на це, теорія Р. ДеЧармса суттєво поглиблює поняття внутрішньої мотивації та роль локусу контролю як її центрального елемента, переконливо довів, що на формування мотивації, особливо при виконанні керівних функцій, суттєвий вплив створюють такі протилежні риси як владність або страх відповідальності [25]. Е. Деці та Р. Рюан розвинувши

екстра- та інтернальний напрямок у вивченні природи мотивації, ввели поняття інтринсивної та екстринсивної мотивації, а для визначення основних соціально-психологічних чинників інтринсивної мотивації, вчені розробили концепцію когнітивної оцінки та виділили базові психологічні потреби, які виявляються у інтринсивно мотивованій діяльності: потреба у відчутті власної компетентності, усвідомлення себе джерелом змін у навколишньому світі та підтримка значимих міжособистісних стосунків [26].

За М. Сіксзентміхалі, головною характеристикою інтринсивної мотивації є «потік», тобто, повна зануреність у діяльність, самовіддача [24]. Основними характеристиками потоку як суб'єктивного переживання процесуальної мотивації вчений вважає:

- фізичну та розумову зануреність у діяльність, повне розчинення у справі;
- глибоку зосередженість уваги, думок та почуттів на справі, у зв'язку з чим змінюється суб'єктивне відчуття часу;
- усвідомлення мети діяльності та успішності виконання завдання;
- відсутність тривоги з приводу можливої невдачі чи помилки;

Е. Деці, також дотримуючись компетентнісного підходу, окремо виділяв потребу у компетентності як так звану процесуальну потребу на психічному рівні, наголошував, що вона мотивує ігрову, дослідницьку та пізнавальну діяльність [26].

Підхід до *мотиву як до спонукання* (Ж. Нюттен, Г.В. Алпорт). За Г.В. Алпорт об'єктами, що спонукують діяльність людини, можуть бути не тільки реальні, але й уявні, такі, що існують у ідеальному вимірі: поряд із реальними характеристиками особистості Г.В. Алпорт виділяв гіпотетичні конструкти, які проявляються у поведінці та впливають на неї [22]. Важливою складовою розуміння мотиву як спонукання постає сформульований Г.В. Алпорт принцип функціональної автономії мотиву, який можна розглядати як провідну методологію у розуміння особливостей мотивації у бізнесі, коли рух уперед, можливі ризики постають невід'ємною частиною життєдіяльності. За концепцією Г.В. Алпорт спонукання особистості зрілого професіонала не визначаються минулими мотивами, минуле залишається у минулому. Основні актуальні мотиви поведінки особистості не залежить від первинних спонук до поведінки.

Підхід до мотиву *як до особистісної диспозиції* (К. Левін, Дж. Аткинсон, М. Мадсен, Н. Муррей). У контексті цього підходу основними критеріями диференціації мотиву та мотивації виокремлюють: функціональні та стійкі змінні (Н. Муррей [29]), особистісні та ситуаційні детермінанти (Дж. Аткинсон [23]). Узагальнюючи ідеї зарубіжних вчених, можна сказати, що особистісні диспозиції обумовлюють мотиваційну сферу таким же чином, як і зовнішні стимули, але формування конкретного мотиву визначається тільки особистісними диспозиціями.

Підхід до мотиву *як до стану* (М.Дж. Аптер, Р. Гуілфорд, Р.В. Гуілфорд, А. Хіл) одним із чинників виникнення та підтримки активності виділяє стани особистості. Зокрема, А. Хіл вважає, що мотивом може бути будь-який стан організму, який може підштовхувати

його до початку або продовження поведінки [28], а J.P. Guilford та R.B. Guilford за мотиви вважають і емоції, які вони також відносять до категорії станів [27].

Підхід до мотиву як до стану частково представлено також у теорії реверсивності M.J. Arter, згідно якої протягом усього життя людина реверсує між двома станами, які складають між собою рівновагу: телічним та парателічним [21]. Телічний стан передбачає, що низький рівень збудження викликає спокій та задоволення, а високий рівень збудження суб'єктивно переживається як тривога та супроводжується неприємними відчуттями; парателічний стан характеризується тим, що низький рівень збудження викликає скуку, а високий - задоволення. Тобто, походження внутрішньої мотивації може бути пов'язане саме із парателічною спрямованістю її активності. За M.J. Arter телічно мотивованою є людина, яка у процесі виконання діяльності переважно орієнтується на досягнення конкретної мети, а парателічна мотивація сприяє зосередженню інтересу на процесі діяльності та на відчуттях, які виникають під час її здійснення [21]. Важливою тезою M.J. Arter щодо виникнення певного виду мотивації є наголошення особливої ролі середовища, у якому здійснюється діяльність: саме умови та пропозиції, які висуває до людини оточення,

можуть бути соціальним маркером телічної або парателічної мотивації.

Вважаємо, що теорія мотивації як стану M.J. Arter переважно зосереджує методологічну спрямованість на розуміння безпосереднього процесу, а провідні внутрішні джерела залишаються поза зоною наукових викликів, що суттєво звужує практичні можливості застосування даної теорії, зокрема, при виявленні особливостей мотивації сучасних жінок у бізнесі.

Таким чином, погляди на сутність мотиву та мотивації в науці суттєво різняться, а за основу класифікації приймається один, конкретний критерій. Класифікація мотивів здійснюється на основі критеріїв: стійкості-нестійкості, традиційних форм людської активності (гри, вчення, професійної, суспільної діяльності), професійної та суспільної спрямованості, екстраінтернальності, часової характеристики та загальної структуризації. В зарубіжній психології широко представлені підходи до мотивів як до: потреби, спонукання, особистісної диспозиції, стану.

Як показав аналіз наукових першоджерел, не дивлячись на широку критеріальність проблеми мотивів та мотивації, в науці існують певні прогалини, зокрема, відсутні гендерні аспекти цього напрямку, які потребують глибоких теоретико-емпіричних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Елфимов Е.А. Внешняя и внутренняя мотивация как основа профессионального развития и самореализации в труде // Человеческий капитал, выпуск 11 (59). — 2013. — С. 102-103
- Замфир К. Удовлетворённость трудом. Мнение социолога /К. Замфир. — М.: Политиздат, 2003. — С. 69.
- Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен. Соціогуманітарні проблеми людини. 2008. №3. С.143-149.
- Ильин Е.П. Мотивы и мотивация /Е.П. Ильин. -СПб.: Питер, 202. — 512 с.
- Капустянський М.В. Концепція емпіричного вивчення мотиваційних складових професійного зростання керівників. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т.19. Вип.1 (31). С. 81-91.
- Ковалев В.И. Мотивационная сфера личности как проявление совокупности общественных отношений. Психологический журнал. 1984. Т.5. №4. С.3-13.
- Крутько С.В. Психологічні особливості професійної Я-концепції особистості /С.В.Крутько //Вісник ПУДПУ імені К.Д.Ушинського. — 2013. - №3-4. — С.89-94.
- Лаврова М.Г. Психологічні особливості перебігу студентами стресу /М.Г.Лаврова// Збірник наукових праць «Культурна інтеграція і імміграція в сучасному суспільстві: міждисциплінарна перспектива». Одеса - 2010. — С. 93-96.
- Левин К. Теория поля в социальных науках / [Пер. Е. Сурпина]. — СПб.: Речь, 2000. 167 с.
- Макога Е.М. Особенности мотивации трудовой деятельности современных руководителей // Мир культуры, образования и науки, выпуск 4 (35), Барнаул — 2012. — С. 245.
- Мальковская Т.Н Социальная активность старшеклассников. —М.: Педагогика, 1988. —140с.
- Пенькова О.І. Психологічні аспекти моральної спрямованості особистості / II Міжнародна науково-практична конференція «Генеза буття особистості» -К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. —Том I. —С. 293-297.
- Почебут Л.Г. Организационная социальная психология / Л.Г. Почебут. — СПб.: Речь, 2002. — 298 с..
- Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение / Н.С. Пряжников. - М.: Изд-во «Ин-т практической психологии»; Воронеж: НПО «Модэк», 1996. — С. 205.
- Реан А.А. Психология личности. Социализация, поведение, общение /А.А.Реан. — СПб.: «прайм-ЕВРОЗНАК», 2004. — 416 с.
- Рогова Е.Е. Взаимосвязь профессиональных представлений и трудовой мотивации педагогов дошкольных образовательных учреждений / Рогова Е.Е., Панкратова И.А. // Интернет-журнал «Мир науки» 2016, Том 4, номер 6http://mir-nauki.com/PDF/20PSMN616.pdf (доступ свободный). Загл. с экрана. Яз. рус., англ.
- Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. В 2-х т / С.Л.Рубинштейн. — М.: Наука, 1989. — 487с.
- Тринчук О.Б. Особливості індивідуально-особистісної, мотиваційної та смислотвірчої готовності студентів до професійної діяльності /О.Б.Тринчук // Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 4 (10)- / Ed. by S. Maksymenko, R. Iserman. — Publishing office: Accent Graphics Communications — Hamilton, ON, 2016. — P.97-104.
- Фоменко К.І. Атрибутивні особливості губристичної мотивації особистості майбутніх психологів. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2013. Т.18. Вип. 4 (30).С.292-300.
- Хекхаузен.Х. Мотивация и деятельность /Х. Хекхаузен. - СПб.: М.: Смысл, 2003 - 860 с.
- Apter M. J. Faulty towers: A reversal theory analysis of a popular television comedy series // J. of Pop. Culture. 1982. V. 16. P. 128—138.
- Allport G.W. Trend in Motivations Theory // Am Journal of Orthopsychiatry. 1953. V. 23.-P. 38-51.
- Atkinson J.W. An Introduction to Motivation. N.Y., 1965. P. 350.
- Csikszentmihalyi M. Beyond Boredom and Anxiety: Experiencing Flow in Work and Play, 25th Anniversary Edition (Jossey-Bass, 2000), p. xix.
- DeCharms R. Enhancing motivation: chang in the classroom.

New York, 1976.

26. Deci E., Ryan R. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York – London: Plenum Press. – 1985. – 371 c.
27. Guilford J.P., Guilford R.B. An Analysis of the Factors in a Typical Test of Introversion Extraversion // J. of Abnormal and Social Psychology, 1934, v. 70, №10, P. 1-26.
28. Hill A. Extraversion and variety seeking in a monotonous task // Brit. J. Psychol., 1975, v.66, p. 9-13.
29. Murrey J.B. Review of research on gambling // Psychological Reports. 1993.v.72, p. 791-810.

REFERENCES

1. Elfimov E.A. Vneshnyaya i vnutrennyaya motivatsiya kak osnova professionalnogo razvitiya i samorealizatsii v trude // Chelovecheskiy kapital, vyipusk 11 (59). —2013. — S. 102-103
2. Zamfir K. UdovletvorYonnost trudem. Mnenie sotsiologa /K. Zamfir. — M.: Politizdat, 2003. — S. 69.
3. Zakharko O. Vnutrishnia motyvatsiia yak psikhologichnyi fenomen. Sotsiohumanitarni problemy liudyny. 2008. №3. S.143-149.
4. Ilin E.P. Motiviyi i motivatsiya /E.P. Ilin. -SPb.: Piter, 202. – 512 s.
5. Kapustianskiy M.V. Kontsepsiia empirychnoho vyvchennia motyvatsiinykh skladovykh profesiinoho zrostantia kerivnykiv. Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. 2014. T.19. Vyp.1 (31). S. 81-91.
6. Kovalev V.I. Motivatsionnaya sfera lichnosti kak proyavlenie sovokupnosti obschestvennykh otnosheniy. Psihologicheskii zhurnal. 1984. T.5. #4. S.3-13.
7. Krutko S.V. Psikhologichni osoblyvosti profesiinoy Yakontsepsii osobystosti /S.V.Krutko //Visnyk PUDPU imeni K.D.Ushynskoho. – 2013. - №3-4. – S.89-94.
8. Lavrova M.H. Psikhologichni osoblyvosti perebihu studentamy stresu /M.H.Lavrova// Zbirnyk naukovykh prats «Kulturna intehratsiia i immihratsiia v suchasnomu suspilstvi: mizhdystyplinarna perspektyva». Odesa - 2010. – S. 93-96.
9. Levyn K. Teoryia polia v sotsyalnykh naukakh /K. Levyn [Per. E. Surpyna]. — SPb.: Rech, 2000. 167 s.
10. Makota E.M. Osobennosti motivatsii trudovoy deyatelnosti sovremennykh rukovoditeley // Mir kulturyi, obrazovaniya i nauki, vyipusk 4 (35), Barnaul — 2012. — S. 245.
11. Malkovskaya T.N Sotsialnaya aktivnost starsheklassnikov /T.N. Malkovskaya. – M.: Pedagogika, 1988. –140s.
12. Penkova O.I. Psikhologichni aspekty moralnoi spriamovanosti osobystosti / II Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia «Heneza buttia osobystosti» -K.: DP «Informatsiino-analitychne ahentstvo», 2011. –Tom I. –S. 293-297.
13. Pochebut L.G. Organizatsionnaya sotsialnaya psihologiya / L.G. Pochebut. – SPb.: Rech, 2002. – 298 s..
14. Pryazhnikov N.S. Professionalnoe i lichnostnoe samoopredelenie / N.S. Pryazhnikov. - M.: Izd-vo «In-t prakticheskoy psihologii»; Voronezh: NPO «Modek», 1996. – S. 205.
15. Rean A.A. Psihologiya lichnosti. Sotsializatsiya, povedenie, obschenie /A.A.Rean. – SPb.: «praym-EVROZNAK», 2004. – 416 s.
16. Rogova E.E. Vzaimosvyaz professionalnykh predstavleniy i trudovoy motivatsii pedagogov doshkolnykh obrazovatelnykh uchrezhdeniy / Rogova E.E., Pankratova I.A. // Internet-zhurnal «Mir nauki» 2016, Tom 4, nomer 6http://mir-nauki.com/PDF/20PSMN616.pdf (dostup svobodnyiy). Zagl. s ekrana. Yaz. rus., angl.
17. Rubinshteyn S.L. Problemyi obschey psihologii. V 2-h t / S.L.Rubinshteyn. – M.: Nauka, 1989. – 487s.
18. Trynchuk O.B. Osoblyvosti indyvidno- osobystinoi, motyvatsiinoi ta smyslozhyttievoi hotovnosti studentiv do profesiinoy diialnosti /O.B.Trynchuk // Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 4 (10)– Hamilton, ON, 2016. – R.97-104.
19. Fomenko K.I. Atrybutyvni osoblyvosti hubrystychnoi motyvatsii osobystosti maibutnykh psikhologiv. Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. 2013. T.18. Vyp. 4 (30).S.292-300.
20. Hekhauzen.H. Motivatsiya i deyatelnost /H. Hekhauzen. - SPb.: M.: Smyisl, 2003 - 860 s.
21. Apter M. J. Faulty towers: A reversal theory analysis of a popular television comedy series // J. of Pop. Culture. 1982. V. 16. P. 128—138.
22. Allport G.W. Trend in Motivations Theory // Am Journal of Ortopsyhiatry. 1953. V. 23.-P. 38-51.
23. Atkinson J.W. An Introduction to Motivation. N.Y., 1965. P. 350.
24. Csikszentmihalyi M. Beyond Boredom and Anxiety: Experiencing Flow in Work and Play, 25th Anniversary Edition (Jossey-Bass, 2000), p. xix.
25. DeCharms R. Enhancing motivation: chang in the classroom. New York,1976.
26. Deci E., Ryan R. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York – London: Plenum Press. – 1985. – 371 c.
27. Guilford J.P., Guilford R.B. An Analysis of the Factors in a Typical Test of Introversion Extraversion // J. of Abnormal and Social Psychology, 1934, v. 70, №10, P. 1-26.
28. Hill A. Extraversion and variety seeking in a monotonous task // Brit. J. Psychol., 1975, v.66, p. 9-13.
29. Murrey J.B. Review of research on gambling //Psychological Reports. 1993.v.72, p. 791-810.

Systematization of scientific views on the problem of motive and motivation in psychological science

O. V. Srukova

Abstract. The article deals with the features of systematization of scientific ideas about motives and motivation in foreign and domestic science, the main indicators by which systematization is carried out. The classification of motives is based on the criteria: stability-instability, traditional forms of human activity (play, teaching, professional, social activity), professional and social orientation, extra-internality, temporal characteristics and general structuring. In foreign psychology approaches to motives as: needs, urges, personal disposition, condition are widely represented.

Keywords: motive, motivation, motivational sphere, classification, systematization of motives.